

باسمه تعالی

بررسی موانع اجرایی طرح‌های توسعه نیروگاه خورشیدی و ارائه راهکارهای پیشنهادی

اندیشکده اقتصاد مقاومتی

در حال حاضر کشور با ناترازی ۳۰۰ میلیون مترمکعبی گاز در پیک زمستان مواجه شده است. با این وجود، ۸۵ درصد از ظرفیت نیروگاه‌های کشور برای تولید برق به گاز نیاز دارند که به علت کسری گاز در زمستان از گازوئیل و مازوت هم برای تولید برق استفاده می‌شود. در مجموع حدود ۹۴ درصد از برق کشور از این حامل‌ها تولید می‌شود. این وابستگی به گاز برای تولید برق با وجود ناترازی آن، امنیت انرژی را به مخاطره می‌اندازد. ضمن اینکه در حال حاضر کشور با کسری تولید برق مواجه است و باید ظرفیت تولید برق خود را افزایش دهد. یکی از راهکارها برای کاهش وابستگی، تنوع‌بخشی به سبد تولید برق با استفاده از منابع تجدیدپذیر علی‌الخصوص خورشیدی است.

بر همین اساس دولت سیزدهم اهتمام جدی نسبت به توسعه نیروگاه‌های خورشیدی داشته و این موضوع از طریق طرح‌های مختلفی همچون «ساخت ۴ هزارمگاوات مزرعه خورشیدی براساس ظرفیت ماده ۱۲ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور» و «۵۵۰ هزار نیروگاه ۵ کیلوواتی حمایتی» دنبال شده است. با این حال به دلیل برخی از چالش‌ها و موانع، این دو طرح پیشرفت قابل توجهی نداشته است. لذا پیشنهادهایی در راستای برطرف شدن این موانع مطرح می‌شود.

طرح ساخت ۴ هزارمگاوات مزرعه خورشیدی

این طرح براساس ظرفیت‌های ماده ۱۲ قانون رفع موانع تولید، توسط ساتبا تدوین شده است. اما ایراداتی به این ماده قانونی وارد است که باعث شده بسیاری از طرح‌هایی که براساس ظرفیت‌های آن تعریف شده‌اند پیشرفت محسوسی نداشته باشند، که از این ایرادات می‌توان به «در نظر نگرفتن تشویقات لازم برای ایجاد انگیزه در دستگاه‌های دولتی»، «نامطمئن و دست‌نیافتنی بودن منابع پیش‌بینی شده برای بازپرداخت سرمایه‌گذاری‌ها»، «عدم نظارت بر بازپرداخت سرمایه‌گذاری انجام شده»، «فراهم نبودن ساختار مالی مناسب در دولت به نوعی که صرفه‌جویی‌های انجام شده در بخش‌های مختلف به درآمدهای ملموس منجر شود» و «پایین بودن وجهه دولت بدلیل عدم پرداخت مطالبات بخش خصوصی» اشاره کرد.

در این طرح با وجود خرید تضمینی برق این نیروگاه‌ها با قیمت دلاری، تا پایان شهریور ۱۴۰۲ چهار مناقصه برگزار شد که به میزان ۳۰۳۵ مگاوات آن برنده داشت تعدادی از مناقصه‌پذیران منتخب، ۱۴۷۸ مگاوات قرارداد امضا و سایرین از امضای قرارداد امتناع کرده‌اند. مهم‌ترین علت عدم تمایل بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در طرح مذکور عدم اطمینان از بازپرداخت سرمایه‌گذاری توسط دولت است.

پیشنهاد می‌شود برای افزایش ضریب اطمینان طرح‌های توسعه نیروگاه‌های تجدیدپذیر از دید بخش غیردولتی، پرداخت بدهی و معوقات به ظرفیت‌های فعلی تجدیدپذیر در تخصیص اعتبارات و پرداخت بدهی‌های وزارت نیرو در اولویت قرار بگیرد. ایجاد تنوع در روش‌های تأمین مالی طرح مذکور راهکار دیگری برای افزایش ضریب اطمینان طرح است. همچنین برای جلب مشارکت وزارت نفت و شرکت‌های تابعه در طرح‌هایی که براساس ماده ۱۲ تعریف می‌شوند، می‌توان آن‌ها را از مزایای اقتصادی طرح منتفع کرد.

طرح ساخت ۵۵۰ هزار نیروگاه ۵ کیلوواتی برای نیازمندان

از مهمترین چالش‌هایی که برای طرح وجود دارد «عدم وجود فضای مناسب در اکثر منازل خانوار شناسایی شده برای نصب پنل»، «تاثیر کم برای پاسخگویی به نیازهای شبکه»، «افزایش هزینه ساخت با توجه به ظرفیت نیروگاه»، «تفاوت درآمد مددجویان براساس موقعیت منزل»، «چالش‌های نگهداری تجهیزات و نیاز به آموزش به مددجو»، «اخذ تضمین تولید ۲۰ ساله از پیمانکاران و پشتیبانی تجهیزات»، «قیمت‌گذاری دستوری»، «بار مالی سنگین خرید تضمینی برای وزارت نیرو با وجود نرخ تعدیل» و «مشکلات حقوقی مددجو با بانک در صورت وجود چالش در خرید تضمینی» را می‌توان نام برد.

پیشنهاد می‌شود برای کاهش هزینه‌های ساخت و نگهداری بر اساس مقیاس و دستیابی به ظرفیت بیشتر با صرف همان هزینه، این نیروگاه‌ها به صورت متمرکز و ظرفیت بالا ساخته و مددجویان به عنوان سهامدار از منافع این نیروگاه بهره‌مند شوند. این کار علاوه بر تأمین نیازهای شبکه، روند ساخت نیروگاه را تسهیل می‌کند و مددجویان به صورت مساوی از عواید آن بهره‌مند خواهند شد به علاوه مددجو را درگیر نگهداری تجهیزات و اقدامات تخصصی نخواهد کرد.

در نهایت پیشنهادهایی در راستای کمک به تسریع و تسهیل طرح‌های توسعه نیروگاه‌های خورشیدی به شرح زیر بیان می‌شود:

- افزایش زمان قرارداد خرید تضمینی و به تبع آن کاهش نرخ خرید تضمینی، علاوه بر افزایش کیفیت تجهیزات مورد استفاده برای اطمینان از بیشترین تولید در مدت بهره‌برداری از نیروگاه، بار مالی سالانه بر دوش دولت را می‌کاهد.
- برای افزایش رغبت وزارت نفت برای تأمین مالی پروژه‌های ماده ۱۲ قانون رفع موانع تولید پیشنهاد می‌شود؛ این طرح‌ها به صورت B.O.T تعریف و پس از اتمام دوره بازگشت سرمایه و سود آن، این نیروگاه‌ها به مالکیت شرکت‌های تابعه وزارت نفت (که پرداخت سرمایه‌گذاری و سود آن را تضمین می‌کنند) منتقل شود که این شرکت‌ها بتوانند به‌منظور بهره‌برداری و انتقال مالکیت این نیروگاه‌ها و تجهیزات آن مزایده برگزار کنند.
- با وجود دست‌نیافتنی بودن منابع بازپرداخت سرمایه‌گذاری از میزان سوخت صرفه‌جویی شده پیشنهاد می‌شود روش‌های دیگری برای تأمین مالی پروژه‌های تجدیدپذیر از جمله اعتبارنامه برق سبز، ارتباط با مؤسسات خارجی جهت جذب منابع مالی، تسهیم هزینه‌ها با مصرف‌کنندگان، تخفیف، پاداش، سیاست‌های مالیاتی و بیمه‌های سرمایه‌گذاری اتخاذ شود.
- از ظرفیت‌های پیش‌بینی شده در ماده ۳۳ قانون هوای پاک برای توسعه منابع تجدیدپذیر و تنوع‌بخشی به منابع تأمین مالی طرح‌ها می‌توان استفاده کرد. براساس کلیت این قانون منابع آلوده‌کننده محیط زیست باید جریمه بپردازند و درآمد حاصل از آن برای مقابله با این آلودگی‌ها در نظر گرفته می‌شود.
- به منظور کاهش هزینه‌های تجهیزات مرتبط با طرح‌های بزرگ ساتبا می‌تواند با شرکت‌های چینی که هم‌اکنون زنجیره کامل فناوری خورشیدی فتوولتاییک را در اختیار دارند، وارد مذاکره شود و خط اعتباری برای واردات تجهیزات یا بخشی از خط تولید ایجاد کند.